

Sateenkaari-ihmisten sensitiivinen kohtaaminen

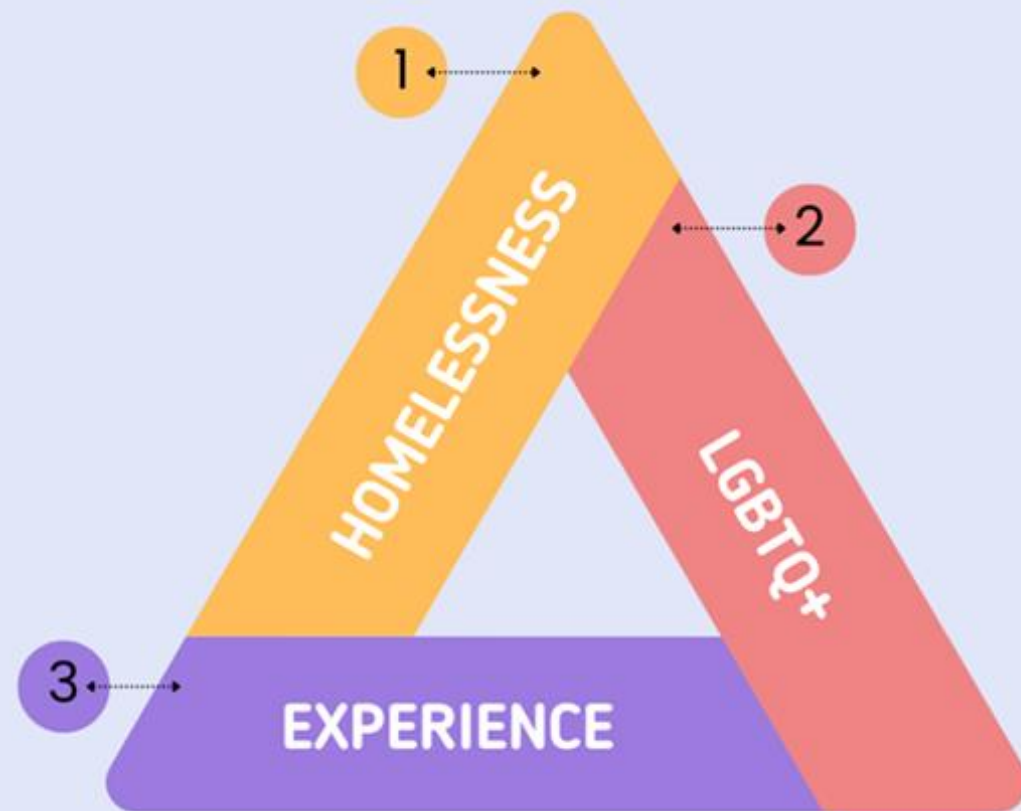
Sari Rantaniemi
sari.rantaniemi@sateenkaari-ikkuna.fi
Sateenkaari-ikkuna ry

Sateenkaari-ikkuna ry

the Finnish LGBTQ+ movement against homelessness

- Perustettu 2022
- Valtakunnallisen Setan jäsenjärjestö
- Valtakunnallinen järjestö, jonka tarkoituksena on tehdä näkyväksi sateenkaari-ihmisten asunnottomuutta ja sen uhkaa sekä tukea sateenkaari-ihmisiä asunnottomuuden aikana, sen jälkeen ja ennaltaehkäisevästi
- Projektit: Erasmus+ yhteistyössä Ljubljana Priden kanssa, Avoimet Ovet – nuorten solidaarisuusprojekti
- Muu toiminta: vertaistuki, kouluttaminen, vaikuttamistyö ja kv-yhteistyö

SATEENKAARI-IKKUNA

Keitä ovat sateenkaari-ihmiset?

- Seksuaalivähemmistöt: homot, lesbot, bi/panseksuaalit, aseksuaalit jne.
- Sukupuolivähemmistöt: transfeminiinit, transmaskuliinit, transvestiitit, muunsukupuoliset, sukupuolettomat, genderfluidit jne.
- Intersukupuoliset
- Monisuhteiset
- Queerit, questioning
- Kouluterveyskyselyyn 2023 vastanneista 5,5% vastanneista kuului sukupuolivähemmistöön ja 14% vastanneista seksuaalivähemmistöön.

SETA 6 VUOTTA HOMO-
OIKEUKSIEN PUOLESTA

ASUNTOJA
HOMO-
PAREILLE

Sateenkaari-ihmisten asunnottomuus

- 1/5 sateenkaari-ihmisestä kokee asunnottomuuta tai sen uhkaa
- 1/3 transihmisestä kokee asunnottomuutta tai sen uhkaa
- Lähes 40% intersukupuolisista kokee asunnottomuutta tai sen uhkaa

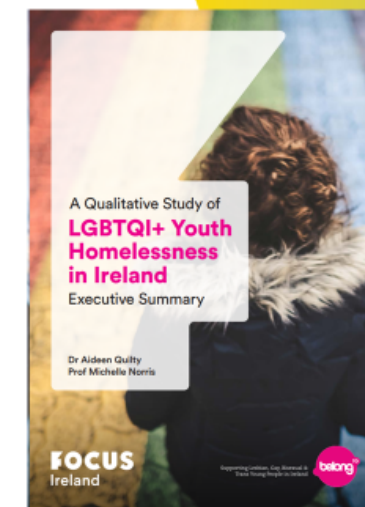
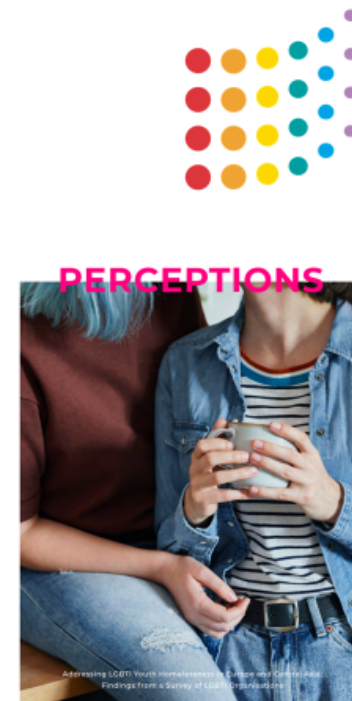
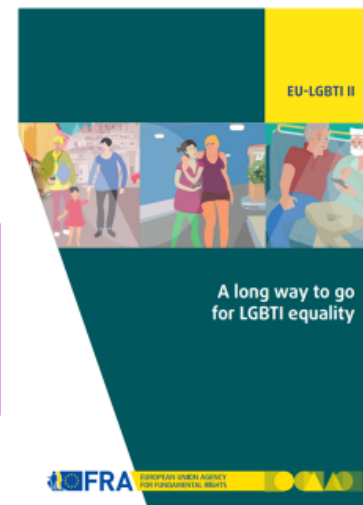
What do we know?

25-40%

of young homeless people are

LGBTI

Lähde: Aisling Reidy, ILGA-Europe

Sateenkaari-ihmisten asunnottomuuden syitä

- 43% riittämätön toimeentulo
 - 36% ongelmat perheen ja läheisten kanssa
 - 26% työttömyys
 - 10% seksuaalinen suuntautuminen
-
- Sukupuoli ja sen ilmaisu pääsyynä asunnottomuuteen
 - 28% transnaisista
 - 16% transmiehistä
 - 11% ei-binäärisistä ihmisistä
 - 26% intersukupuolisista

Sateenkaari-ihmiset ja traumat

- Homoseksuaalisuuden kriminalisointi ja sairausleima
- Yhteisön kollektiivinen trauma, esim. hiv-epidemia
- Perheen hylkääminen
- Koulukiusaaminen, syrjintä
- Väkivalta ja viharikokset
- Korkeampi todennäköisyys kokea seksuaalista väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa
- Sukupuolidysforia, ihmisoikeuksia rikkova translainsäädäntö
- Moniperustainen syrjintä, esim. sateenkaarisaamelaiset tai romaniyhteisön sateenkaari-ihmiset
- Uskonnollinen väkivalta

MY PARENTS LOVED ME AS THEIR SON,

BUT THREW ME OUT OF THE HOUSE
AS THEIR DAUGHTER.

Vähemmistöstressi

Duodecim 2021

- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt altistuvat ylimääräiselle krooniselle stressille vähemmistöasemansa takia.
- Juurisyy on yhteiskunta, jolla on vahvat normit heteroseksuaalisuudesta ja cissukupuolisuudesta.
- Stressiä lisäävät sekä syrjinnän kokemukset että niiden aiheuttama pelko, häpeä ja salaaminen.
- Vähemmistöstressi ei ainoastaan lisää mielenterveys- ja päihdeongelmien riskiä vaan on myös fyysisten sairauksien riskitekijä.
- Sateenkaari-ihmisten terveyttä voidaan parantaa vähemmistöstressin juurisyihin vaikuttamalla sekä heidän resilienssiään ja psyykkisiä voimavarojaan kehittämällä.

Vähemmistöstressin tasoja Meyerin mukaan:

Taustalla: sosiaaliset olosuhteet ja ympäristötekijät

- 1. Asenteet tai tilanteet eli distaaliset stressitekijät**, kuten syrjintä, ahdistelu, vihapuhe, väärin sukupuolittaminen
- 2. Proksimaaliset stressitekijät, jotka syntyvät distaalisten vaikutuksesta, mutta riippuvat lisäksi syrjityn omasta kokemuksesta.** Esim. syrjinnän pelkääminen, identiteetin salaaminen, kokemus vähempiarvoisuudesta
- 3. Prosessin viimeinen vaihe on yksilön itseensä kohdistama syrjintä.**

-> Vaikutus terveyteen: masennus, ahdistus, syömishäiriöt, traumaattinen stressihäiriö, unettomuus, päihderiippuvuus, heikentynyt immuunivaste, sydän- ja verisuonitaudit, diabetes jne.

Vähemmistöstressin vähentämisen vaiheet

Ympäristö

- Lähtökohtana ja oletuksena moninaisuus
- Positiivinen suhtautuminen erilaisuuteen.

Distaaliset tekijät

- Yhdenvertaisuus, avoimuus, moninaisuus
- Kunnioittava ja sensitiivinen puhe
- Aktiivinen puuttuminen häirintään ja kiusaamiseen
- Tunteiden ja kokemusten kuuleminen
- Identiteetin tunnustaminen ja identiteetin tukeminen

Proksimaaliset tekijät

- Hyväntahtoisuusolettama
- Perusuottamus
- Avoimuus
- Ylpeys omasta identiteetistä

Vaikutukset hyvinvointiin

- Vähemmän mielenterveysongelmia
- Vähemmän fyysisiä sairauksia
- Koettu terveys ja hyvinvointi parempi
- Osallisuus & aktiivinen toimijuus/kansalaisuus

*Meyerin vähemmistöstressin muodostumisen mallia mukailien

Lähde: Mico Ylimäki, Sinuiksi ry

Sateenkaari-ihmiset alikäyttävät palveluita

Setan Sosioekonominen raportti 2023

- Palveluissa ollaan kaapissa.
- Palvelut saattavat syrjinnän pelossa jäädä käyttämättä silloinkin, kun palveluntuottajalla olisikin kykyä kohdella asiakasta yhdenvertaisesti ja sensitiivisesti.
- Palveluntuottajan ylineutraali tapa viestiä julkisista palveluista. Tasa-arvoisuuteen liittyvä illuusio: uskomus, että kun palveluiden kerrotaan kuuluva "kaikille", kaikki kokevat ne automaattisesti omikseen.
- Ryhmät, joilla on kokemusta syrjinnästä ja siihen liittyviä pelkoja, tarvitsevat suoraa viestintää siitä, että he ovat tervetulleita, että heidän kysymyksensä ovat tuttuja ja että heidät osataan kohdata sensitiivisesti.

Kaapista ulos palveluissa

Palveluissa asioiminen tarkoittaa monen kohdalla jatkuvaa pohdintaa siitä, että onko ulostulo asian hoitamisen kannalta oleellista ja vaikuttaako se siihen millaista palvelua saa. Kaapista voi joutua tulemaan ulos monta kertaa, mikä on sateenkaari-ihmisille kuormittavaa.

Huomioitavaa:

- Kaapissa pysyminen ei välttämättä johdu juuri sinusta.
- Kun ihminen tulee kaapista ulos, suhtaudu asiaan kannustavasti ja neutraalisti.
- Älä paljasta ihmisen sateenkaarevuutta muille ilman hänen lupaansa.
- Seksuaalinen suuntautuminen on yksi erityisistä henkilötiedoista joiden käsittely on lähtökohtaisesti kielletty. Huomioithan tämän kirjaamisessa.

Sateenkaari-ihmisten resilienssin vahvistaminen

- Resilienssin tukeminen on erityisen tärkeää, koska sateenkaari-ihmiset eivät aina saa tukea omasta ympäristöstään, kuten esim. lapsuuden perheestä tai koulusta.
- Resilienssi on valikoima toimintamalleja, taitoja, ominaisuuksia ja resursseja, jotka auttaa yksilöä kohtaamaan hyvinvointia uhkaavia ulkoisia stressinaiheuttajia ja palautumaan niistä.
- Sateenkaariyhteisössä on poikkeuksellisen suurta kollektiivista resilienssiä. Se lisää ymmärrystä yhteiskunnan rakenteiden vaikutuksesta yksilön hyvinvointiin ja saa aikaan muutosta.

Turvallisempi tila – kuinka sitä voi luoda?

- Moninaisuudesta viestivä kieli
- Turvallisemman tilan periaatteet (periaatteiden tulisi läpileikata koko organisaation)
- Toiminnan saavutettavuuden huomioiminen
- Sateenkaariliput ja muut symbolit
- Vähemmistöjen näkyminen toiminnan viestinnässä
- Moninainen henkilökunta
- Häirintään ja syrjintään puuttuminen
- Henkilöstön koulutus ja siitä viestiminen
- Häirintäyhdyshenkilö

Lähteitä

- **INTERSECTIONS: THE LGBTI II SURVEY – HOMELESSNESS ANALYSIS 2023.** <https://www.ilga-europe.org/report/intersections-the-lgbti-ii-survey-homelessness-analysis/>
- Lipponen Krisse. Resilienssi arjessa 2020.
- Livingston, N. A., Berke, D., Scholl, J., Ruben, M., & Shipherd, J. C. (2020a). Addressing diversity in PTSD treatment: Clinical considerations and guidance for the treatment of PTSD in LGBTQ populations. *Current Treatment Options in Psychiatry*, 7, 53-69.
- Pakkanen Johanna. Sateenkaarivähemmistö ja sosioekonomiset erot 2023. <https://seta.fi/wp-content/uploads/2023/06/Setan-selvitys-sosioekonomiset-erot-2023.pdf>
- Vähemmistöstressi uhkana seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen terveydelle. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2021 <https://www.duodecimlehti.fi/duo16384>